

SALVADOR CARDÚS*

Republicans de vocació, monàrquics de conveniència

La monarquia, agradi o no, ha acabat essent la base sobre la qual s'ha aguantat l'edifici simbòlic de la transició política espanyola a la democràcia. Es pot discutir si no hauria estat millor de trobar-hi uns altres fonaments, una altra iconologia. Però és impossible de saber si l'edifici resultant ens hauria plagut més, particularment en relació amb això que se n'ha dit l'Espanya de les Autonomies. Hi ha opinions, fins i tot en el nacionalisme més conseqüent, que sostenen que una república podria haver estat un factor d'espanyolització encara més sòlid que no la mateixa monarquia. Només cal imaginar noms d'hipotètics presidents de república.

Es clar, d'una altra banda, que la unitat d'Espanya, abans que cap altra cosa, és una unitat de mercat. Vull dir que són els interessos –i els temors– econòmics els que més solidàriament treballen per evitar cap possible esquerra en la unitat nacional espanyola. En això, no som gaire diferents dels quebequesos o dels escocesos, els sectors econòmics dels quals també són els més porucs davant qualsevol canvi que suggereixi un trencament de la unitat de l'estat.

Ara bé, després dels interessos econòmics, allò que més ha contribuït a *recrear* l'Espanya democràtica, com deia, ha estat la monarquia, fent un paper simbòlic de primer ordre, eficaç i prou intel·ligent. Això no és un elogi, és una constatació. Però, des del meu punt de vista, la monarquia espanyola té tres punts fluïxos. Un, que no té una sòlida tradició popular, per causa de les fractures que ha sofert en la seva continuïtat històrica, especialment aquest segle. Dos, que és una monarquia la legitimitat política de la qual va ser molt circumstancial, molt lligada a les necessitats d'un procés de democratització incert: en definitiva, que és una monarquia improvisada, de conveniències. I tres, que la seva continuïtat depèn de les noves formes de carisma mediàtic que, com s'acaba de veure a la Gran Bretanya, són d'una gran potència social.

Aquests tres punts suggereixen que, a manca d'una tradició a prova de tempestes com la de la monarquia britànica, i a conseqüència d'una legitimitat que descansa fonamentalment en el protagonisme personal –real o inventat– de Joan Carles I, el futur de la monarquia espanyola reposa en la seva capacitat d'administrar correctament la seva presència

mediàtica per consolidar-se popularment. Per això, el casament reial d'aquest 4 d'octubre té una rellevància política que no es limita a l'interès popular que solen desvetllar aquests esdeveniments. Els previsibles lligams emocionals que crearà entre la població, no són només una expressió simpàtica de cordialitat, sinó que contribuiran a crear aquesta legitimitat mediàtica de la qual la monarquia dependrà cada vegada més.

Fins i tot s'ha de reconèixer que aquest casament posa en joc una sèrie d'elements simbòlics complementaris que el fan especialment atractiu des de Catalunya. El tarannà discret de la infanta que encaixa perfectament bé amb els estereotips del nostre caràcter nacional, l'origen basc del jugador del Barcelona que contribueix a desdibuixar –o emmascarar– una possible espanyolitat massa pronunciada de l'enllaç, a més dels elements de condescendència lingüística i culinària que s'inclouran en la cerimònia, són un punt de partida gairebé perfecte per a desencadenar un nou episodi en el procés d'integració simbòlica que fins ara s'ha mostrat tan eficaç. Els ingredients són tan ben mesurats, que no és estrany que algú hagi pogut pensar –jo no ho crec– en una operació d'alt disseny polític.

Qui sap si, fins i tot, aquesta nova fita d'alta simbologia política no pot desenterrar la vella idea del president Pujol d'una Catalunya vinculada a Espanya només per una unió monàrquica. El rei Joan Carles, a vegades, sembla que ha interioritzat el model molt abans de ser una possibilitat en un horitzó raonable. En ocasió dels Jocs Olímpics assegurava que, a Catalunya, s'hi trobava "com a casa", i fa poc ha fet una afirmació enigmàtica, en el sentit que "passi el que passi, Espanya continuarà essent Espanya, i Catalunya continuarà essent Catalunya". En ambdós casos, és com si el rei Joan Carles fos l'únic que s'hagués cregut l'Espanya plurinacional que no reconeix ni la constitució.

En definitiva, no és estrany que els qui no som monàrquics haguem pogut arribar a pensar que, políticament, ens és més propícia aquesta monarquia espanyola de conveniència que no pas una república espanyola de convicció. Si més no, mentre l'alternativa a escollir no sigui entre aquesta monarquia i una república catalana.

*Sociòleg